

NOOTTIENVAIHDOLLA TEHTY SOPIMUS SUOMEN JA NORJAN VÄLILLÄ KALASTUKSESTA TENOJOEN VESISTÖSSÄ TEHDYN SOPIMUKSEN 7 ARTIKLAN 3 KOHDASSA TARKOITETUN MÄÄRÄAJAN PIDENTÄMISESTÄ; VOIMAANSAATTAMINEN

Suomen tasavallan hallituksen ja Norjan kuningaskunnan hallituksen välillä tehty sopimus kalastuksesta Tenojoen vesistössä (SopS 41 ja 42/2017) tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 2017.

Sopimuksen toimeenpanoon kuuluu vuosittain se, että osapuolet arvioivat tarvetta sopia kalastusäännöstä poikkeavista määräyksistä sopimuksen 6 artiklan mukaisesti. Sopimuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaan arviointi on toteutettava sellaisena ajankohtana, että poikkeavat määräykset voivat tulla voimaan viimeistään sen vuoden huhtikuun 1 päivänä, jolloin poikkeavat määräykset tulevat voimaan.

Vuosien 2019 ja 2020 lohien nousuvaellukset Pohjois-Atlantilla ja myös Tenojoella ovat olleet kuitenkin poikkeuksellisen heikkoja. Tenojokeen yhteensä nouseva lohimäärä oli vuonna 2020 alle puolet vuoden 2018 nousumäärästä, mitä myös pidettiin tuolloin alhaisena. Muutos näyttää liittyvän ympäristötekijöihin, lähinnä lohien eloonjäantiin, kun vaelluspoikaset (smoltit) siirtyvät joesta meriympäristöön. Lisäksi heikon emokannan seurauksena syntyvään harvaan poikaskantaan kohdistuu jokivaiheessa suhteellisesti voimakkaampi saalistus petojen taholta sekä muiden lajien kilpailua. Heikentynyt merieloonjäanti viime vuosina näkyy myös seurannassa, missä on voitu verrata Utsjoesta merivaellukselle lähteneiden smolttien määrää palaavien yhden merivuoden lohien määrään.

Havaittu tilanne edellyttää, että kalastuksen aiheuttamaa kuolevuutta vähennetään Tenojoella kalastussopimuksen edellyttämällä tavalla, mutta vielä tavanomaisista toimista huomattavasti voimakkaammin. Sopimuksen 6 artiklan lisäksi myös sopimuksen artikla 16, toimet erityistilanteissa voivat tulla sovellettavaksi. Akuutin tilanteen vuoksi Suomen maa- ja metsätalousministeriö ja Norjan ilmasto- ja ympäristöministeriö eivät ole voineet sopia vuotta 2021 koskevista kalastusmääräyksistä niin ajoissa, että ne voitaisiin saattaa voimaan huhtikuun 2021 alkuun mennessä, vaan määräysten voimaansaattamiseen tarvitaan lisää aikaa.

Suomen ja Norjan osapuolet katsoivat, että Teno-sopimuksen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua määräajasta poikkeamisesta vuonna 2021 voidaan sopia osapuolten välillä noottienvaihdolla tehtävällä sopimuksella. Noottienvaihdolla on sovittu, että vuoden 2021 kalastussääntöön tehtäviä poikkeuksia koskeva pöytäkirja saatettaisiin voimaan viimeistään 1 päivänä toukokuuta 2021.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle kalastuksesta Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta sekä kalastuslain muuttamisesta (HE 239/2016 vp, s. 80) on katsottu, että Teno-sopimuksen 6 ja 7 artikla kuuluvat lainsäädännön alaan. Kyseiset määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan kuitenkin vain siltä osin kuin niissä määrätään sopimusvallan delegoinnista. Näin ollen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu määräaika koskeva yksittäinen määräys ei kuulu lainsäädännön alaan ja siitä poikkeaminen noottienvaihdolla ei edellytä eduskunnan hyväksyntää. Näin ollen tasavallan presidentti päätti valtuutuksesta tehdä noottienvaihdolla sopimus ja noottienvaihdolla tehty sopimus voidaan saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella.

Tasavallan presidentti hyväksyi noottienvaihtovaltuudet 26 päivänä maaliskuuta 2021. Noottienvaihto tehtiin 29 päivänä maaliskuuta 2021. Noottienvaihdolla tehdyn sopimuksen loppumääräysten mukaan se on tullut voimaan heti noottienvaihdon tapahduttua eli 29 päivänä maaliskuuta 2021. Tämän takia valtioneuvoston asetus joudutaan antamaan hieman myöhässä.

Asetuksen 1 §:ssä säädetään, että noottienvaihdolla tehty sopimus on voimassa 29 päivästä maaliskuuta 2021 niin kuin siitä on sovittu. Asetuksen 2 §:n mukaan sopimuksen määräykset ovat asetuksena voimassa. Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2021.

Koska sopimus koskee erityisesti saamelaisia, esitetään, että valtioneuvosto päättäisi julkaista asetuksen sekä sopimuksen Suomen säädöskokoelmassa pohjoissaamenkielisinä käännöksinä.

Edellä olevan perusteella ehdotetaan, että valtioneuvosto antaa asetuksen kalastuksesta Tenojoen vesistöissä tehdyn sopimuksen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun poikkeavien määräyksien voimaantulolle asetetun määräajan pidentämisestä noottienvaihdolla Norjan kanssa tehdystä sopimuksesta sekä päättää asetuksen ja sopimuksen julkaisemisesta säädöskokoelmassa pohjoissaamenkielisinä käännöksinä.